

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinde Kariyer Stresinin Yordanmasında Algılanan Kariyer Hedefi Tutarsızlığı ve Algılanan Stresin Rolü

The Role of Perceived Career Goal Discrepancy and Perceived Stress in Predicting Career Stress in Faculty of Education Students

Tuncay ORAL¹ Derya YILDIRIM² Simge GÜLŞEN³

Gönderim: 25/09/2024

Düzeltilme: 04/11/2024

Kabul: 02/12/2024

ÖZET

Bu çalışmanın amacı eğitim fakültesine devam eden öğrencilerde algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığının kariyer stresi ve kariyer stresinin alt boyutları üzerindeki yordama gücünü incelemektir. Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’de bir devlet üniversitesinin eğitim fakültesine devam eden 221 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma verilerinin toplanmasına Kariyer Stresi Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği ve Birey-Ebeveyn Kariyer Hedefi Tutarsızlığı Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek için Pearson korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Ayrıca algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığının kariyer stresi ve kariyer stresinin alt boyutlarını yordama gücünü öğrenebilmek için çoklu regresyon analizi kullanılmıştır. Araştırma bulgularında algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı ile kariyer stresi ve kariyer stresi alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı, kariyer stresi ve kariyer stresi alt boyutlarının pozitif ve anlamlı bir yordayıcısı olarak bulunmuştur. Sonuç olarak, eğitim fakültesi öğrencilerinin algıladıkları stres düzeyleri arttıkça ve ebeveynleri ile kariyer hedefleri farklılaştıkça kariyer stresleri artmaktadır. Araştırmadan ortaya çıkan sonuçlar literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Kariyer stresi, algılanan stres, birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı.

¹ Doç. Dr., Pamukkale Üniversitesi, toral@pau.edu.tr

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, deryaayildirim5@gmail.com

³ Yüksek Lisans Öğrencisi, Ege Üniversitesi, simgegulsen@outlook.com

ABSTRACT

The purpose of this study is to examine the predictive power of perceived stress and individual-parental career goal discrepancy on career stress and its sub-dimensions in students attending the faculty of education. The study group of the research is 221 students attending the faculty of education of a state university in Türkiye. Career Stress Scale, Perceived Stress Scale and Individual-Parent Career Goal Discrepancy Scale were used to collect the data. In the analysis of the data, Pearson correlation coefficient was calculated to examine the relationship between the variables. In addition, multiple regression analysis was used to learn the predictive power of perceived stress and individual-parental career goal inconsistency on career stress and its sub-dimensions. In the findings of the study, significant positive relationships were found between perceived stress and individual-parental career goal inconsistency and career stress and its sub-dimensions. In addition, perceived stress and individual-parental career goal inconsistency were found to be positive and significant predictors of career stress and career stress sub-dimensions. As a result, as the perceived stress levels of education faculty students increase and their career goals differ with their parents, their career stress increases. The results of the study were discussed in the light of the literature.

Keywords: Career stress, perceived stress, individual-parent career goal discrepancy

Önerilen atıf: Oral, T., Yıldırım, D., & Gülşen, S. (2024). Eğitim fakültesi öğrencilerinde kariyer stresinin yordanmasında algılanan kariyer hedefi tutarsızlığı ve algılanan stresin rolü. *Uluslararası Psiko-Sosyal Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(7), 93-109.

GİRİŞ

Ülkemizde ve dünyada küresel olarak meydana gelen hızlı değişimler yeni bilim dallarının, uzmanlık alanlarının, mesleklerin ve kariyer imkânlarının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Buna paralel olarak gençlerin bu duruma uyum sağlaması, kariyer seçeneklerini en doğru şekilde değerlendirmesi, gerçekçi ve sağlıklı kararlar vermesi önemli görünmektedir. Yükseköğretim kademesi hem gelişim dönemi hem de öğrencinin eğitim-öğretim basamağı açısından geldiği nokta göz önüne alındığında meslek planlarının ve kariyer tercihlerinin ön plana çıktığı önemli bir süreç rastlamaktadır. Yükseköğretim kademesindeki öğrenciler geleceğe yönelik beklentiler, farklı noktalardan gelen stresörler, aile kurmaya hazırlanma gibi konularda birtakım zorluklar ve çelişkiler yaşamaktadır. Öğrencilerin çoğu yükseköğretim kurumuna kendi tercihi ile seçim yaparak gelmektedir. Ancak bazı öğrenciler çevre ya da ailenin seçimi sonucu, kendini istemediği bir bölüm ya da fakültede bulabilmektedir. Bazısı da kendi seçimi olmasına rağmen yaptığı seçimden, bölümden, fakülteden ya da meslekten memnuniyetsizlik duyabilmektedir (Şirin ve Akıncı, 2018).

Kariyer kavramı, Türkçeye Fransızca “carriere” (araba yolu) kelimesinden gelmektedir. Kariyer kelimesi meslekte ilerlenmesi gereken kademeler, hayatta gidilen yön anlamlarında kullanılmaktadır (Akyl ve Oral, 2023). Başka bir ifadeyle kariyer bir ömür boyu yaşanan olaylar dizisi, mesleklerin ve diğer yaşam rollerinin birbirini izlemesi sonucu oluşan genel görünüm ve mesleki gelişim çizgisinde duraklamaları veya ilerlemeleri ifade eden bir kavramdır (Kuzgun, 2019). Kariyer seçimi, öğrencilerin lise seçiminden başlayarak üniversite seçimine akabinde alan seçimine uzanan kişinin mesleğini, sosyal çevresini, kimi durumlarda eşini bile belirleyen bir süreç olması bakımından oldukça önemlidir. Hayatta birçok noktada etkileyen kariyer kararlarını verme sürecinde çok fazla seçeneğin olması, yüksek lisans ve doktora gibi seçeneklerin son yıllarda gelişmesi, genç işsizliğinin yükselmesi, ailelerin çocuklarına yönelik akılcı olmayan beklentiler içine girmesi, bireyin kendi ilgi ve yeteneklerine yönelik işlerde çalışma ihtimallerinin olmaması gibi nedenlerle öğrenciler stres yaşamaktadırlar. Bireyin kendi sınırlarını aşmaya çalışması ve bunun sonucunda zorlanması olarak ortaya çıkan bu stres durumuna kariyer stresi denilmektedir (Emirel ve Bozkurt, 2022).

Kariyer stresinin ne olduğunu açıklamadan önce, stresin ne olduğunu tanımlamak gerekir. Stres, bir olay meydana geldiğinde bireyin kendisini ve iyilik halini tehdit altında hissetmesi ve bu olayla baş edilebilirliğini değerlendirmesi sürecidir (Çakar vd., 2020). Aşırı gerginlik, aşırı uyarılma, gevşeyememe, huzursuzluk gibi özelliklerle karakterize olan bedensel ve ruhsal sınırların tehdit edilmesi ve zorlanması ile bir kişide ortaya çıkabilen durumdur (Lovibond ve Lovibond, 1995). Cüceloğlu'na (2006) göre stresin oluşumunda bireyin içinde yaşadığı çevre, örgüt ve bireyin kendinden kaynaklanan faktörler rol oynamaktadır. Bireyin çevresinden kaynaklanan (dışsal) stres faktörleri; ebeveyn beklentileri, istihdam oranı, ekonomik nedenler, hızla gelişen teknoloji, ön görülemeyen krizler, toplumsal roller olarak sıralanabilir. Bireyin kendisinden

kaynaklanan (içsel) stres faktörleri, bireyin kişiliği, cinsiyeti, duygusal durumu olarak sıralanabilir. Kişilerin bir olay karşısında verdikleri tepkiler, etkilenme seviyesi kişinin yüklediği anlama göre farklılık gösterebilir. Bu farklılık kişilerin stres düzeylerini de etkiler (Üzüm vd., 2018). Dolayısıyla benzer koşullarda bulunan iki kişiden biri için stresli olan diğeri için stresli olmayabilir (Oral ve Ersan, 2017). Aydın ve İmamoğlu'na (2001) göre bir kişinin olayı algılama ve yorumlama şekli olayın stres olarak değerlendirilmesi ile ilişkilidir.

Kariyer stresi ile ilgili literatür incelendiğinde kariyer stresinin üç alt boyutta incelendiği görülmektedir. Bu boyutlar iş bulma baskısı, dışsal çatışma ve bilgi eksikliğidir. İş bulma baskısı, üniversiteden mezun olan öğrencinin iş bulma konusunda çevresinin ve kendi beklentilerini karşılamaya yönelik hissettiği baskıdır. Dışsal çatışma boyutu, bireyin kariyerini şekillendirirken çevresinde yer alan kişilerle fikir anlaşmazlığı yaşamasıdır. Bilgi eksikliği ise, kişinin hem kendisiyle ilgili hem de mesleği ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmamasını ifade etmektedir. Aynı zamanda doğru mesleğe karar verme ve meslekte nasıl başarılı olunacağını bilmemesi de stresi tetiklemektedir. Bu durumda bireyin kariyer stresini tetiklemektedir (Emirel ve Bozkurt, 2022).

Bireylerin yaşadığı stres durumları bireylerin kariyer hedefleri ve kariyerlerini planlama noktasında da ortaya çıkabilir. İlkokulla başlayan eğitim sürecinden üniversite eğitimine kadar geçen zamanda belirlenen kariyer hedefine ulaşma noktasında bireyler stresle baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Özellikle de kariyer süreciyle ilgili hedefini net olarak belirleyemeyen, ne istediğini tam olarak bilmeyen ve hedeflerine ulaşamayan öğrencilerin stres yaşama ihtimalleri bir hayli yüksektir. Kariyer planlamasını yapmış ve kariyer hedefleri doğrultusunda gerekli adımları atan öğrencilerin kariyer planlamasını yapamayan öğrencilere göre daha az depresif duygu durumu ve daha az stres seviyesine sahip oldukları gözlenmiştir (İpçi, 2020). Görüldüğü üzere, algılanan stres ile kariyer stresi arasında ilişki olması muhtemeldir.

Kariyer sürecinde bireyin hedefinin olması önemlidir. Bandura (1986) kariyer hedefini, hedef doğrultusunda belirli görevleri yerine getirme veya hedefe ulaşma noktasındaki niyet olarak tanımlamıştır (Lu ve Adler, 2009). Gökbaraz (2021) ise, bireyin kariyerinde hedeflediği noktaya ulaşabilmek için süreç içerisindeki gayreti olarak ifade etmiştir. Bireyin kariyer hedefindeki yolculuğu birçok faktörden etkilenebilmektedir. Bireyin kariyer hedefi belirleme sürecinde etkili olabilen faktörlerden birisi kariyer hedefi tutarsızlığıdır. Kariyer hedefi tutarsızlığı, bireyin kariyerinde belirlediği hedef ile bu hedefine ulaşmaya çalışırken geçtiği süreci anlamlandıramamasıdır (Creed ve Hood, 2015). Öğrencilerin kariyer hedeflerine doğru ilerledikleri sırada aldıkları olumsuz geri bildirimlerin öğrencilerde daha fazla stres ve kaygı yarattığını saptayan çalışmalar bulunmaktadır (Creed vd., 2015; Kerpelman ve Pittman, 2001; akt. Hu, 2017). Bu durum öğrencilerde kariyer hedeflerinin başarısızlıkla sonuçlandığını fark ettiklerinde veya kariyer hedeflerinin ulaşılabilir olup olmadığıyla ilgili geri dönüt aldıklarında kariyerleri konusunda stres hissettiklerini göstermektedir (Hu, 2017).

Bireyin kariyer gelişimini etkileyen en önemli unsurlardan bir diğeri de ailedir. Yapılan birçok çalışma da bunu destekler niteliktedir. Ferreira vd. (2006) ergenlerin mesleki davranışları üzerinde etkisi olan ebeveynin çoklu gelişimsel bağlamlardan biri olduğunu bulmuştur. Buna paralel olarak Whiston ve Keller (2004) gençlerin ebeveynlerini kariyer seçimlerini etkileyen kişiler olarak gördüğünü doğrulamaktadır. Bununla birlikte ailenin, bireyin kariyerini şekillendirme sürecinde pozitif etkileri olabildiği gibi negatif etkileri de olabilmektedir. Bireyin kariyer kararı verme sürecinde aile çoğu zaman bireyin kararına karşı gelmekte ve kendi istek ve beklentilerini çocuklarına dayatmaktadırlar (Pişkin, 2020). Ailenin beklentileri bu noktada bireyi strese sokabilmekle beraber zamanla bireyin üzerindeki baskıyı arttırır ve bu baskıyla beraber bireyin stres düzeyinde de artış görülür (Erdoğan, 2022). Birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığının kariyer stresi üzerinde etkili olduğu yordanabilir. Bu durumda ebeveynlerinin belirlediği kariyer hedefleri ile bireyin kendisi için belirlediği kariyer hedefleri farklı olabilmekte ve bu durum bireyle ebeveynleri arasında kariyer hedefi bakımından tutarsızlığı sebep olmaktadır. Birey ile ebeveynleri arasındaki kariyer hedefi farklılıkları birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı olarak tanımlanmıştır (Gökbaraz ve Bozyiğit, 2022). Bireyin kariyer yaşantısının herhangi bir döneminde oluşabilecek birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı, üniversite öğrencileri için de oldukça önemlidir. Üniversite öğrencileri aile bireylerinden etkilenme, kariyer hedeflerini ailesinin beklentilerine göre şekillendirme veya kariyer kararsızlığının neden olduğu baskıdan kurtulmak gibi sebeplerle kariyer seçimi yapabilmektedir. Kendi istekleri ve ailenin istekleri arasında kalan birey ailenin baskısına boyun eğerek kendi isteklerinden vazgeçmekte ve ailenin isteklerini yerine getirmektedir. Bunun sonucunda da istemediği bir bölümde okuyan mutsuz bir birey olmaktadır (Pişkin, 2020).

Literatür tarandığında Esen (2019), üniversite öğrencilerinin kariyer stresi ile özyeterlilik inancı arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında öğrencilerinin kariyer stres düzeylerinin ortalama seviyede olduğunu ve öğrencilerin kariyer stresini en yoğun şekilde sırasıyla iş bulma baskısı, kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği, dışsal çatışma boyutlarında olduğunu saptamıştır. Bir başka çalışmada Turpcu ve Akyurt (2018), Giresun Üniversitesinde Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik bölümü lisans öğrencileri ile yapmış olduğu çalışmada lisans öğrencilerinde orta derecede kariyer stresi bulmuştur. Aynı çalışmada iş bulma baskısı, en yüksek kariyer stresinin görüldüğü alt boyut olmuştur. Yılmaz (2019) ise öğretmen adaylarının kariyer stres düzeyleri ve mesleki geleceklerine dair sahip oldukları düşünceleri tespit etmek amacıyla yapmış olduğu çalışmada araştırmaya katılan öğretmen adaylarının yaşadığı kaygı nedenleri arasında atanamama kaygısının ilk sırayı aldığını tespit etmiştir. Bunun yanında Şahin (2018) üniversite öğrencilerinin algılanan stres düzeylerinin fakülte türü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelediği çalışmada öğrencilerin stres düzeylerinin orta seviyede olduğunu ve kadın öğrencilerin erkek öğrencilere göre algılanan stres düzeylerinin daha yüksek olduğunu saptamıştır. Fakülte türü açısından ise herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır. Alanyazın incelendiğinde meslek seçiminde ailenin etkisinin

incelendiği çalışmalarda iki farklı sonuca ulaşılmıştır. Tosun vd., (2023), ebeveynlerin mesleki hedeflerinin bireyler üzerinde ne kadar etkili olduğunu inceledikleri araştırmada spor bilimleri fakültesini tercih eden öğrencilerin yaptıkları seçimlerde ebeveyn etkisi gözlenmemiştir. Özyürek ve Kılıç-Atıcı (2016), yapmış oldukları çalışmada ise üniversite öğrencilerinin meslek seçimi kararları verirken en çok ailelerinden etkilendikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Türkiye’de yapılmış araştırmalar incelendiğinde kariyer stresi, algılanan stres ve birey ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığının bir arada incelendiği bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmayla eğitim fakültesi öğrencilerinde kariyer stresi ve kariyer stresinin alt boyutlarının yordanmasında algılanan stres ve algılanan kariyer hedefi tutarsızlığının rolü incelenmiştir.

YÖNTEM

Çalışma Grubu

Çalışma çerçevesindeki veriler 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören ve araştırmaya kolayda örnekleme yöntemi ile dahil edilen 176 kız (%79,6) ve 45 erkek (%20,4) olmak üzere toplam 221 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma grubunda bulunan katılımcılar araştırmaya gönüllü olarak dahil olmuştur ve katılımcılara istedikleri anda anket formunu yarıda bırakabilecekleri belirtilmiştir. Katılımcıların yaş ortalaması 20.84’tür. Araştırma grubunda 95 öğrenci (%43,0) birinci sınıf, 31 öğrenci (%14,0) ikinci sınıf, 61 öğrenci (%27,6) üçüncü sınıf, 34 öğrenci (%15,4) dördüncü sınıf düzeyinde eğitim görmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerin 87’si (39.4) Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık, 81’i (36.7) Okul Öncesi Öğretmenliği, 53’ü (23.9) ise eğitim fakültesinin diğer bölümlerinde eğitim görmektedir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada elde edilen veriler Kariyer Stresi Ölçeği (KSÖ), Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ) ve Birey-Ebeveyn Kariyer Hedefi Tutarsızlığı Ölçeği (BEKHTÖ) ile toplanmıştır.

Kariyer Stresi Ölçeği

Üniversite öğrencilerinin kariyer streslerini ölçümlemek amacıyla Choi vd., (2011) tarafından geliştirilen Kariyer Stresi Ölçeği’nin (KSÖ) Özden ve Sertel-Berk (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan formu kullanılmıştır. KSÖ, 20 ifade ve üç boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin boyutları “Kariyer Belirsizliği ve Bilgi Eksikliği”, “Dışsal Çatışma” ve “İş Bulma Baskısı”dır. “Kariyer Belirsizliği ve Bilgi Eksikliği” boyutu toplam 10 maddeden, “Dışsal Çatışma” boyutu toplam 4 maddeden ve “İş Bulma Baskısı” boyutu da toplam 6 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, “Hiç katılmıyorum (1)” ile “Tamamen katılıyorum (5)” arasında beşli Likert tipi ile derecelendirilmektedir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan 100’dür. KSÖ’nün Türkçe versiyonunun iç tutarlılık katsayısı .94 olup madde-toplam puan korelasyonları .44-.80 arasında

değişmektedir. Test-tekrar test güvenirlik katsayısı ise .81 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte yer alan ifadeler için “Gelecekte ne yapmak istediğimi bilmediğim için kendimi engellenmiş hissediyorum” ve “Seçmiş olduğum meslek ile yeteneklerimin birbirine uygun olup olmadığı konusunda kaygılarım var” maddeleri örnek olarak gösterilebilir (Özden ve Sertel Berk, 2017). Mevcut araştırmada ise ölçeğin Cronbach Alfa katsayısı .94 olarak bulunmuştur.

Algılanan Stres Ölçeği

Üniversite öğrencilerin algılanan stres düzeylerini ölçümlemek amacıyla Cohen vd., (1983) tarafından geliştirilen Algılanan Stres Ölçeği’nin (ASÖ) Eskin vd., (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan formu kullanılmıştır. ASÖ, 14 maddeden oluşmaktadır. Ölçek, “Hiçbir zaman (0)” ile “Çok sık (5)” arasında beşli Likert ile derecelendirilmiştir. Ölçekteki 4,5,6,7,9,10,13. maddeler olumlu ifadeler içermekle beraber tersten puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 56’dır. Ölçekten yüksek puan alan kişinin stres algısının fazla olduğu söylenebilir (Eskin, Harlak, Demirkıran ve Dereboy, 2013). ASÖ’nün iç tutarlılık katsayısı .84, test- tekrar test güvenirlik katsayısı .87 olarak hesaplanmıştır. Ölçekte yer alan ifadelere “Geçen ay, kendinizi ne sıklıkta sinirli ve stresli hissettiniz?” ve “Geçen ay, ne sıklıkta her şeyin üstesinden geldiğinizi hissettiniz?” maddeleri örnek olarak gösterilebilir (Eskin vd., 2013). Mevcut araştırmada da ölçeğin toplam maddelerine ilişkin Cronbach Alfa katsayısı .84 olarak bulunmuştur.

Birey-Ebeveyn Kariyer Hedefi Tutarsızlığı Ölçeği (BEKHTÖ)

Sawitri vd., (2020) tarafından geliştirilmiş orijinal ismi “Individual-Parent Career Goal Discrepancies Scale” olan ölçek Gökbaraz ve Bozyiğit (2022) tarafından Türkçeye üniversite öğrencilerinin kariyer hedefleri ile ebeveynlerinin kariyer hedefleri arasındaki tutarsızlığı saptamak amacıyla uyarlanmıştır. Ölçek yetenek, seçim ve coşku olmak üzere üç alt boyuttan ve 15 maddeden oluşmaktadır. Cronbach alfa katsayıları bakımından, yetenek alt boyutu için .77, seçim alt boyutu için .92 ve coşku alt boyutu için .91 bulunmuştur. Ölçeğin geneli için ise Cronbach alfa katsayısı .93 bulunmuştur. Ölçek 6’lı Likert tipi bir ölçektir. 1 “Kesinlikle katılmıyorum”, 6 “Kesinlikle Katılıyorum” anlamına gelmektedir. Ölçekten en yüksek 90, en düşük 15 puan alınabilmektedir. Ölçekten yüksek puan alan bireyin ebeveyn ile arasındaki kariyer hedefi tutarsızlığı arttığı söylenebilir. Ölçekte yer alan ifadelere “Ebeveynlerimin benim için istediği kariyerin gerekliliklerini karşılayabileceğimi düşünmüyorum” ve “Ebeveynlerim benim için istedikleri kariyerin kendi kariyer seçimimden daha iyi olduğu konusunda ısrar ediyor” Maddeleri örnek olarak gösterilebilir (Gökbaraz ve Bozyiğit, 2022). Mevcut araştırmada da ölçeğin toplam maddelerine ilişkin Cronbach Alfa katsayısı .93 olarak bulunmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri; 2022-2023 öğretim yılında Pamukkale Üniversitesi Eğitim

fakültesinde öğrenim gören 221 üniversite öğrencisinden elde edilmiştir. Uygulama işleminden önce katılımcılara çalışmanın genel amacı ve veri toplama araçlarının cevaplanması konusunda gerekli bilgilendirme yapılmış ve uygulama işlemi Google formlar aracılığıyla çevrimiçi ortamda gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar tarafından ölçme araçlarını cevaplama işlemi 20-25 dakika sürmüştür. Veri analizinden önce ölçekler kontrol edilmiş ve eksik-hatalı görülen 8 adet form analize dahil edilmemiştir. Analizler SPSS 16. Programı aracılığı ile .05 ve .01 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir. Veriler korelasyon ve aşamalı çoklu regresyon (stepwise) analizleri kullanılarak test edilmiştir.

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde öncelikle kariyer stresi toplam puanı ve alt boyutları (kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği, dışsal çatışma, iş bulma baskısı) ile algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı arasındaki korelasyon değerleri verilmiş, ardından da regresyon analizlerine geçilmiştir.

Tablo 1. Değişkenler arasındaki korelasyon değerleri ve tanımlayıcı istatistikler

Değişkenler	1	2	3	4	5	6
1.Kariyer Belirsizliği ve Bilgi Eksikliği	-					
2. Dışsal Çatışma	.66**	-				
3. İş Bulma Baskısı	.68**	.59**	-			
4. Kariyer Stresi Toplam Puan	.93**	.80**	.86**	-		
5. Algılanan Stres	.34**	.31**	.52**	.45**	-	
6.Birey-Ebeveyn Kariyer Hedefi Tutarsızlığı	.61**	.69**	.46**	.65**	.28**	-
Aritmetik Ortalama	23.42	8.95	18.56	50.95	37.82	34.02
Standart Sapma	9.96	4.14	6.50	18.25	6.99	16.40
Çarpıklık Katsayısı	.59	.61	-.17	.28	-.03	.66
Basıklık Katsayısı	-.45	-.48	-.89	-.73	-.59	-.47

**p<.001

Tablo 1'deki analiz sonuçları dikkate alındığında kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği ile algılanan stres ($r=.34$, $p<.01$) ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı ($r=.61$, $p<.01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Tablo 1'de ayrıca dışsal çatışma ile algılanan stres ($r=.31$, $p<.01$) ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı ($r=.69$, $p<.01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Son olarak tablo 1'de iş bulma baskısı ile algılanan stres ($r=.52$, $p<.01$) ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı ($r=.46$, $p<.01$) arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir.

Tablo 2. Kariyer stresi alt boyutlarının algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı tarafından yordanmasına ilişkin çoklu doğrusal regresyon analizi sonuçları

Yordanan Değişken	Yordayıcı Değişkenler	B	SH _B	β	t	p	Regresyon Sonucu
Kariyer Belirsizliği ve Bilgi Eksikliği	Algılanan Stres	.27	.08	.19	3.50	.00**	R=.64 R ² =.40 F= 73.87
	Birey-Ebeveyn Kariyer Hedefi Tutarsızlığı	.34	.03	.56	10.23	.00**	Durbin-Watson=2.01
Dışsal Çatışma	Algılanan Stres	.08	.03	.14	2.69	.00**	R =.70 R ² =.49 F= 106.48
	Birey-Ebeveyn Kariyer Hedefi Tutarsızlığı	.16	.01	.65	13.05	.00*	Durbin-Watson=2.17
İş Bulma Baskısı	Algılanan Stres	.40	.05	.43	7.75	.00**	R=.62 R ² =.38 F= 66.63
	Birey-Ebeveyn Kariyer Hedefi Tutarsızlığı	.13	.02	.34	6.10	.00**	Durbin-Watson=1.99
Kariyer Stresi Toplam Puan	Algılanan Stres	.75	.13	.29	5.78	.00**	R=.71 R ² =.50 F= 109.29
	Birey-Ebeveyn Kariyer Hedefi Tutarsızlığı	.64	.06	.57	11.50	.00**	Durbin-Watson=2.06

**p<.001

Eğitim fakültesine devam eden öğrencilerde algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığının kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliğini yordamadaki rolünü incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 2'deki analiz sonuçları dikkate alındığında yordayıcı değişkenler yordanan değişkeni anlamlı düzeyde yordamıştır ($F_{Reg} = 73.87$, $p<.01$). İlgili R^2 değerine göre, algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı, kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliğine ilişkin gözlenen toplam varyansın %40'ını açıklamaktadır.

Eğitim fakültesine devam eden öğrencilerde algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığının dışsal çatışmayı yordamadaki rolünü incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 2'deki analiz sonuçları dikkate alındığında yordayıcı değişkenler yordanan değişkeni anlamlı düzeyde yordamıştır ($F_{Reg} = 106.48$, $p<.01$). İlgili R^2 değerine göre, algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı, dışsal çatışmaya ilişkin gözlenen toplam varyansın %49'unu açıklamaktadır.

Eğitim fakültesine devam eden öğrencilerde algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığının iş bulma baskısını yordamadaki rolünü incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 2'deki analiz sonuçları dikkate

alındığında yordayıcı değişkenler yordanan değişkeni anlamlı düzeyde yordamıştır ($F_{Reg} = 66.63, p < .01$). İlgili R^2 değerine göre, algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı, iş bulma baskısına ilişkin gözlenen toplam varyansın %38'ini açıklamaktadır.

Eğitim fakültesine devam eden öğrencilerde algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığının kariyer stresi toplam puanını yordamadaki rolünü incelemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Tablo 2'deki analiz sonuçları dikkate alındığında yordayıcı değişkenler yordanan değişkeni anlamlı düzeyde yordamıştır ($F_{Reg} = 109.29, p < .01$). İlgili R^2 değerine göre, algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı, kariyer stresi toplam puanına ilişkin gözlenen toplam varyansın %50'sini açıklamaktadır.

TARTIŞMA

Eğitim fakültesi öğrencilerinin kariyer stresinin yordanmasında algılanan kariyer hedefi tutarsızlığı ve algılanan stresin rolünün incelendiği çalışmada; eğitim fakültesi öğrencilerinin algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı ile kariyer stresi ve kariyer stresi alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazın incelendiğinde kariyer stresi ve kariyer stresi alt boyutlarının algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı üzerindeki etkisinin incelendiği bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu kısımda araştırmadan elde edilen bulgular literatür ışığında değerlendirilmiş ve tartışılmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği ile algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bireyin mesleğine yönelik bilgi eksikliğinin olması, mesleğe ve ileri süreçteki iş yaşamına yönelik stresini arttırmakla beraber birey üzerinde baskıya da neden olmaktadır. Doğru meslek seçimi, seçilen meslekte başarılı olunup olunamayacağının bilinmemesi stresi tetiklemektedir (Emirel ve Bozkurt, 2022). Kan Sönmez (2021), Turizm rehberliği bölümünde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin kariyer stresini incelediği çalışmada öğrencilerin orta düzeyin altında kariyer stresi yaşadıklarını ve öğrencilerin “kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği” ile “iş bulma baskısı” boyutlarında en yüksek ortalama sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca Bozyiğit ve Gökbaraz'ın (2020), Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin kariyer stresinin belirleyicilerinin araştırıldığı çalışmada öğrencilerin bir üst sınıfa geçtikçe iş bulma baskısı yaşadıkları ve bölümlerdeki değişimle birlikte kariyer belirsizliği ve bilgi eksikliği stresi yaşadıklarını bulması araştırma sonucunu desteklemektedir. Bu durum kariyer belirsizliğine bağlı olarak üniversite eğitiminin sonuna yaklaşan ve meslek yaşamına geçiş aşamasında olan öğrencilerin tecrübe eksikliği nedeniyle üstesinden gelinmesi zor bir sorun haline gelmesi kariyer stresini meydana çıkarmaktadır (Çöp, 2020).

Araştırma sonuçlarına göre, dışsal çatışma ile algılanan stres ve birey-ebeveyn

kariyer hedefi tutarsızlığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Pamuk ve Yumak'ın (2020), üniversite öğrencilerinin tükenmişliklerinin kariyer stresi açısından inceledikleri çalışmada öğrencilerin kariyer stresi alt boyutlarında iş bulma baskısı ve dışsal çatışma boyutlarının öğrencilerin tükenmişliklerini anlamlı bir şekilde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Turpcu ve Akyurt'un (2018), yapmış oldukları çalışmada öğrencilerin kariyer stresinin alt boyutlarından en düşük ortalamaya sahip olanın dışsal çatışma olduğunu ortaya koymuştur. Yine benzer şekilde Esen (2019), yapmış olduğu çalışmada dışsal çatışma ortalamasının diğer alt boyutlara göre düşük olduğunu ortaya koymuştur.

Araştırma sonuçlarına göre, iş bulma baskısı ile algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Emirel (2021), üniversite öğrencilerinin kariyer stresi ile belirsizlikten kaçınma arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında öğrencilerin kariyer stres düzeylerinin ortalama seviyede olduğunu ve öğrencilerin kariyer stresini en yoğun şekilde iş bulma baskısı boyutunda olduğunu saptamıştır. Bu bulgulara paralel olarak; Günay ve Çelik (2019), üniversite öğrencilerinin kariyer stresinin psikolojik iyi oluş ve iyimserlik değişkenleriyle incelendiği çalışmada öğrencilerin iş bulma baskısı boyutunda orta noktanın üzerinde iş bulma stresi yaşadıkları tespit edilmiştir. Tekin Tayfun ve Korkmaz'ın (2016), yapmış olduğu çalışmada üniversite öğrencilerinin stres belirtilerinin artması işsizlik endişesini arttırmakta ve bu duruma öğrencilerin sürekli kaygı ve depresyon gibi psikolojik hastalıkları eşlik etmektedir. İpek vd. (2024), üniversite öğrencilerinin ilerleyen öğretim yaşantılarının kariyer eğilimi ve stresi açısından inceledikleri çalışmada iş bulma baskısının kadın öğrencilerde ve son sınıf öğrencilerinde yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Güngör vd. (2022), kariyer stresinin yordanmasında bilinçli farkındalığın rolünü incelediği çalışmada kariyer stresinin alt boyutlarından iş bulma baskısının önemli olduğu vurgulanmıştır. Gizir (2005), Orta Doğu Üniversitesinde öğrenim gören son sınıf öğrencilerinin en önemli problemleri tespit etmeyi hedeflediği çalışmada üniversite öğrencilerinin genelinde yaygın olan ama öğretmen adaylarında önemli derecede olan eğitim aldıkları mesleğe yönelik bir işte istihdam edilememe kaygısının yüksek olduğunu saptamıştır.

Araştırma sonuçlarına göre, eğitim fakültesine devam eden öğrencilerde algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığının kariyer stresi toplam puanını yordamaktadır. Bireyin kariyer stresi yaşamasındaki tek etken kendisi değildir. Kendi kişiliğinin yanında ailesi, eğitim düzeyi, arzuları, yetenekleri, iş yaşamının değişken koşulları gibi çevresel koşullar da bireyin stres yaşamasında rol oynamaktadır (Emirel ve Bozkurt, 2022). Buló ve Sanchez (2014) üniversite öğrencilerinin stres kaynaklarını incelediği çalışmada en yüksek stres faktörünün kişilerarası stres olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kişilerarası stres faktörleri incelendiğinde en yüksek stres faktörlerinin tanımadıkları insanlarla çalışmak, ebeveynlerle sorun yaşamak ve karşı cinsle ilişki kurmak olduğu görülmektedir. Ailenin, bireyin kariyer gelişiminde güçlü bir

etken olduğunu gösteren (Clutter, 2010; Çapan ve Owen, 2020; Ensari ve Alay, 2017) çalışmalar bulunmaktadır.

İlk kariyer kuramcıları da ailenin kariyer seçimindeki önemini vurgulamışlardır. Super bireyin çekirdek ailesinin kariyer gelişimini etkilediğini savunmuştur. Sosyal Bilişsel Kariyer Kuramcıları da çevresel faktörlerin önemi üzerinde durmaktadır. Birey çevresi tarafından desteklenmezse kariyer hedefinin gidişatı olumsuz etkilenebilir. Vautero vd., (2020), Sosyal bilişsel bakım teorisine dayanan çalışmada ailenin üniversite öğrencilerinin kariyer süreçleri ve yaşam memnuniyetleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda aile beklentilerinin modelde olumsuz bir katkısı olduğuna, kariyer süreçleri ve yaşam memnuniyetinde aşırı aile beklentileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Birey bir kariyer hedefi belirlemede ailesine danışmaktadır. Bu bağlamda ailenin, bireyin kariyer gelişimini etkilemede önde gelen kişilerden olduğu söylenebilir. Nalbantoğlu Yılmaz ve Çetin Gündüz (2018), yaptıkları çalışmada, bireyin kariyer kararsızlık düzeyi arttıkça ailenin etkisi ve meslek seçimine yönelik kariyer streslerinin de arttığı sonucuna ulaşmışlardır. Yeh ve Bedford (2004), yapmış oldukları çalışmada, birey ve ebeveyn çatışmasının kaynağının bireyin kariyer istekleri ve ebeveynin isteklerinin uyuşmaması ve bireyin kendi isteklerinden vazgeçmesinin ebeveyni ile arasında gerilim oluşmasına neden olduğunu savunmuştur. Bir başka çalışmada Sawitri vd., (2019), Endonezya’ da yapmış oldukları çalışmada, birey ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlıkları ile birey ebeveyn kariyer hedefi sıkıntısı arasındaki ilişkide bireysel hedef netliğinin düzenleyici rolünü incelemiştir. Buna göre, birey ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı arttıkça yüksek hedef netliği ve düşük hedef netliği grupları için birey ebeveyn kariyer sıkıntısı da artmaktadır. Özgül ‘ün (2023), üniversite öğrencilerinin kariyer sıkıntılarının belirlenmesi üzerine yaptığı çalışmada ailenin tutumu, bireyin beklentileri ve ailenin beklentileri arasındaki uyumsuzluk, bireyin kendi ilgi ve isteklerinden vazgeçerek ailenin seçtiği hedef doğrultusunda ilerlemesi veya buna yönelik yapılan baskının bireydeki kariyer sıkıntısının önemli nedenleri arasında olduğu gözlemlenmesi araştırma sonucunu desteklemektedir.

Araştırma sonuçlarına göre, eğitim fakültesine devam eden öğrencilerde algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığının kariyer stresi toplam puanını yordamaktadır. Dolayısıyla kariyer stresinin etkilerini araştırmada, bireyin algıladığı stres düzeyini incelemek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Savcı ve Aysan (2014), üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyi ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmada öğrencilerin büyük bir kısmının orta düzeyde stres yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Şanlı (2017), Milli Eğitimde çalışan öğretmenlerde algılanan stres düzeylerini çeşitli değişkenlerle incelediği araştırmasında öğretmenlerin orta düzeyde stres algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Araştırma bulguları birbiriyle tutarlı sonuçlar göstermektedir. Özgan vd. (2008) yaptığı bir araştırmada, eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin sınıfta algıladıkları stres

nedenleri ve bireysel değişkenlerin strese olan etkisinin cinsiyet, yaşanılan yer, başarı durumu ve eğitim alınan bölüm değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunurken yaş ve ailenin kazancı değişkenleri arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Turhan ve Arslanboğa (2022), üniversite eğitimi devam eden öğretmen adaylarının iş bulma kaygısı ve algılanan stres düzeylerini inceledikleri çalışmada iş bulma kaygısı arttıkça algılanan stres düzeyinin arttığı sonucuna ulaşılmış olması araştırma sonucunu desteklemektedir. Bu bilgilerden hareketle bu çalışmada eğitim fakültesine devam eden öğrencilerin algılanan stresinin kariyer stresini yordamasının literatürle uyum içinde olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak, Eğitim Fakültesi öğrencilerinin kariyer stresinin yordanmasında algılanan kariyer hedefi tutarsızlığı ve algılanan stresin rolünün incelendiği çalışmada; eğitim fakültesi öğrencilerinin algılanan stres ve birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı ile kariyer stresi ve kariyer stresi alt boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu çalışmanın bulgularından yola çıkarak şu yorum ve çıkarımda bulunmak mümkündür: Eğitim fakültesi öğrencilerinin stres düzeylerini azaltmaları ve ebeveynleri ile aralarındaki kariyer hedeflerine yönelik tutarsızlıkları en düşük düzeyi indirmeleri halinde, kariyer streslerinin azalacağı öngörülmektedir. Bunun tersi bir durumda yani öğrencilerin algıladıkları stres düzeyleri yükselirse ve ebeveynleri ile kariyer hedefleri önemli düzeyde farklılaşırsa kariyer streslerinin de yükseleceği öngörülmektedir. Bu çalışma Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi öğrencileriyle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda bu çalışmanın farklı fakültelerdeki bulgularının ölçülmesi de yararlı olabilir. Bu araştırma nicel bir çalışmadır, ileride bu çalışmadaki değişkenlerle nitel araştırmaların yapılması önerilebilir. Kariyer stresi yaşayan gönüllü bireylere psiko-eğitim çalışmaları düzenlenebilir. Ayrıca, öğrencilere mezun olduktan sonra kariyerlerini şekillendirme sürecinde yaşayabilecekleri zorlukların neler olabileceğinin bilgisini verilmesi önerilebilir. Sonuç olarak üniversite öğrencilerinin kariyer stresi ile ilgili yapılan çalışmaların arttırılmasının kariyer danışmanlığı alanına ışık tutacağına inanılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akyıl, Y. ve Oral, T. (2023). Kariyer ve kariyer ile ilgili temel kavramlar. T. Oral ve A. Günlü (Ed.) *Kariyer planlama içinde* (s. 1-39). Ankara: Eğiten Kitap.
- Aydın, B. ve İmamoğlu, S.(2001).Stresle başa çıkma becerisi geliştirmeye yönelik grup çalışması. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 14, 41-52.
- Bozyiğit, E. ve Gökbaraz, N. (2020). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinde kariyer stresinin belirleyicileri. *Journal of Computer and Education Research*, 8(15), 181-200. <https://doi.org/10.18009/jcer.679874>
- Bulo, J.G. & M.G. Sanchez (2014). Sources of stress among college students. *CVCITC Research Journal*, 1(1), 16-25.
- Choi, B. Y., Park, H., Nam, S. K., Lee, J., Cho, D., & Lee, S. M. (2011). The development and initial psychometric evaluation of the Korean Career Stress Inventory for college students. *The Career Development Quarterly*, 59(6), 559-572.
- Clutter, C. (2010). *The effects of parental influence on their children's career choices*. Thesis. Kansas State University. Kansas.
- Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 24(4), 385-396.
- Creed, P. A. & Hood, M. (2015). The development and initial validation of a scale to assess career goal discrepancies. *Journal of Career Assessment*, 23(2), 308-317.
- Çöp, S. (2020). Kariyer stresinin kariyer kararlılığı üzerindeki etkisinde sosyal ağ desteğinin aracılık rolü: Gastronomi öğrencileri üzerine bir araştırma, *Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(10), 835-856.
- Cüceloğlu, D. (2006). *İnsan ve davranışı* (15. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Emirel, M. (2021). *Kariyer stresi ile belirsizlikten kaçınma arasındaki ilişkinin incelenmesi: Sigortacılık ve sosyal güvenlik bölümü öğrencileri üzerine bir araştırma*. Düzce Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Düzce.
- Emirel, M. ve Bozkurt, Ö. (2022). Kariyer stresi ile belirsizlikten kaçınma arasındaki ilişkinin incelenmesi: Sigortacılık ve sosyal güvenlik bölümü öğrencileri üzerine bir araştırma. *Çalışma İlişkileri Dergisi*, 13(1), 1-16.
- Ensari, M. ve K. Alay, H. (2017). Üniversite öğrencilerinin yenilikçilik eğilimi ile girişimcilik potansiyelleri arasındaki ilişkiye ailelerin girişimcilik öyküsünün aracı etkisinin incelenmesi üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 28, 235-247.
- Eraslan Çapan, B. ve Korkut Owen, F. (2020). FeTeMM Öğrencilerinin Kariyer Seçme Nedenleri İle Kariyer Bilgi Kaynakları ve İhtiyaçları. *Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 3(1), 1-31.
- Erdoğan, E. (2022).*Üniversite öğrencilerinin kariyer kararı verme yetkinlik düzeyleri ile öz*

- yeterlikleri ve kariyer stresleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, İstanbul Aydın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Esen, D. (2019). Kariyer stresi ile özyeterlilik inancı ilişkisinin demografik değişkenlerin farklılaştırıcı rolü bağlamında incelenmesi: İzmir Meslek Yüksekokulu İktisadi ve İdari programlar örneği. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 217-232.
- Eskin, M., Harlak, H., Demirkıran, F. ve Dereboy, Ç. (2013). Algılanan stres ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Güvenirlilik ve geçerlik analizi. *New/Yeni Symposium Journal*, 51(3), 132-140.
- Ferreira, J. A., Santos, E. J., Fonseca, A. C., & Haase, R. F. (2007). Early predictors of career development: A 10-year follow-up study. *Journal of Vocational Behavior*, 70(1) , 61-77.
- Gizir, C. A. (2005). Orta Doğu Teknik Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin problemleri üzerine bir çalışma. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 196-213.
- Gökbaraz, N. (2021). *Birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı ölçeği: spor bilimleri fakültesi öğrencileri örneği*, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Denizli.
- Gökbaraz, N. ve Bozyiğit, E. (2022). Birey-ebeveyn kariyer hedefi tutarsızlığı ölçeği: Türkçe formu faktör yapısı ve bazı değişkenlere göre analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 52, 147-158. <https://doi.org/10.30794/pausbed.1076622>.
- Günay, A. ve Çelik, R. (2019). Kariyer stresinin psikolojik iyi oluş ve iyimserlik değişkenleriyle yordanması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(33), 205-217.
- Güngör, N. B., Soyer, A., Kurtipek, S. ve Soyer, F. (2022). Kariyer stresinin yordanmasında bilinçli farkındalığın rolü. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*. 16(3), 306-314.
- Hu, S. (2017). *The development, validation, and application of a career feedback inventory*, Doctoral dissertation, Griffith University Gold Coast, Australia.
- İpçi, T. (2020). *Kariyer koçluğu uygulamalarının üniversite öğrencilerinin kariyer kararı yetkinliği ve kariyer stresi düzeylerine etkisinin incelenmesi: İzmir Katip Çelebi Üniversitesi örneği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- İpek, Y., Arıcan, S. ve Doğan, R. (2024). İlahiyat fakültesi öğrencilerinin öğretim süreçlerinin kariyer eğilimi ve stresi açısından incelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 13(1), 368-395.
- Kan Sönmez, N. (2021). Turist rehberi adaylarının kariyer streslerinin incelenmesi. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(45), 599-622.
- Kuzgun, Y. (2019). *Meslek rehberliği ve danışmanlığına giriş*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Lovibond, P. F. & Lovibond, S. H. (1995). The structure of negative emotional states:

- Comparison of the Depression Anxiety Stress Scales (DASS) with the Beck Depression Anxiety Inventories. *Behaviour Research and Therapy*, 33(3), 335-343.
- Lu, T. & Adler, H. (2009). Career goals and expectations of hospitality and tourism students in China, *Journal of Teaching in Travel & Tourism*, 9(1-2), 63-80.
- Nalbantoğlu Yılmaz, F. ve Çetin Gündüz, H. (2018). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 1585-1602.
- Oral, T. & Ersan, C. (2017). Adaptation of the perceived stress scale in children (8–11 years) into Turkish. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 37, 419–428.
- Özden, K. ve Sertel-Berk, Ö. (2017). Kariyer Stresi Ölçeği'nin (KSÖ) Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin sınanması. *Psikoloji Çalışmaları*, 37(1), 35-51.
- Özgan, H., Balkar, B. ve Eşkil, M. (2008). Eğitim fakültesi öğrencileri tarafından sınıfta algılanan stres nedenleri ve kişisel değişkenlerin strese olan etkisi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(24), 337-350.
- Özgül, O. (2023). Üniversite öğrencilerinin kariyer sıkıntılarının belirlenmesi üzerine nitel bir araştırma. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 23(3), 1049-1070.
- Özyürek, R. ve Atıcı, M. K. (2016). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimi kararlarında kendilerine yardım eden kaynakların belirlenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(17), 33-42.
- Pamuk, M. ve Yumak, Y. (2020). Matematik bölümü öğrencilerinin tükenmişliklerinin kariyer stresleri bağlamında incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 10(2), 786-797.
- Pişkin, M. (2020). Kariyer gelişim sürecini etkileyen faktörler. B. Yeşilyaprak (Ed.) *Mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı* içinde (s. 46-77). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Savcı, M. ve Aysan, F. (2014). Üniversite öğrencilerinde algılanan stres düzeyi ile stresle başa çıkma stratejileri arasındaki ilişki. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, 44-56.
- Savi Çakar, F., Taşdelen Karçkay, A. ve Apaydın, S. (2020). Orta yetişkinlikte stres, başa çıkma ve psikolojik sağlamlık. F. Savi Çakar (Ed.) *Yaşam dönemleri ve uyum sorunları içinde* (s. 388-395). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Sawitri, D. R., Creed, P. A. & Perdhana, M. S. (2021). The discrepancies between individual-set and parent-set career goals scale: Development and initial validation. *Journal of Career Development*, 48(5), 654-669.
- Sawitri, D. R., Suryadi, B. & Perdhana, M. S. (2019). The moderator role of individual goal clarity in the relationships between career goal discrepancies and distresses. *Journal of Educational, Health and Community Psychology*, 8(4), 454-464.

- Şahin, A. (2018). Üniversite öğrencilerinin algılanan stres düzeylerinin fakülte türü ve cinsiyet değişkenlerine göre incelenmesi, *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2(2), 28-35.
- Şanlı, Ö. (2017). Öğretmenlerin algılanan stres düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(61), 385-396.
- Şirin, A. ve Akıncı, T. (2018). Mesleki rehberlik. H. Ekşi, ve M. Yüksel (Ed.) *Rehberlik ve psikolojik danışma içinde* (s. 179-216). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tekin Tayfun, A. N. ve Korkmaz, A. (2016). Üniversite öğrencilerinde işsizlik kaygısı: Süleyman Demirel Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(17), 534-558.
- Tosun, M. I., Arıcı, M., Kaplan, A. & Deryahanoğlu, G. (2023). How effective are parents' professional goals on individuals? *Journal of Sport and Recreation Researches*, 5(1), 88-99.
- Turhan, M. Ö. ve Arslanboğa, R. (2022). Spor bilimleri fakültesindeki öğretmen adaylarının iş bulma kaygısı ve algılanan stres düzeylerinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 5(4), 1138-1152.
- Turpçu, E. ve Akyurt, H. (2018). Turizm eğitimi alan öğrencilerin kariyer streslerinin belirlenmesi: Giresun Üniversitesi lisans öğrencileri üzerine bir araştırma, *JASS Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, 69, 365-380.
- Üzüm, B., Uçkun, S. ve Uçkun C.G. (2018). Üniversite öğrencilerinin yaşadığı bir fenomen: Kariyer stresi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(24), 1641-1651.
- Vautero, J., Taveira, M. D. C., Silva, A. D., & Fouad, N. A. (2021). Family influence on academic and life satisfaction: a social cognitive perspective. *Journal of Career Development*, 48(6), 817-830.
- Whiston, S. C. & Keller, B. K. (2004). The influences of the family of origin on career development: A review and analysis. *The Counseling Psychologist*, 32(4), 493-568.
- Yeh, K. H & Bedford, O. (2004). Filial belief and parent-child conflict. *International Journal of Psychology*, 39(2), 132-144.
- Yılmaz, A. (2019). Öğretmen adaylarının kariyer streslerinin karma araştırma yaklaşımı ile incelenmesi. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(1), 93-105.